

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу
Мартиненко Олени Вікторівни
на тему «Організаційно-економічне забезпечення реалізації експортного
потенціалу промислових підприємств»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 07 – Управління та адміністрування
за спеціальністю 073 – Менеджмент

Актуальність теми дисертації.

Зростання інтенсивності глобальної конкуренції та невизначеності світового економічного простору обумовлює посилення ролі експортного потенціалу у забезпеченні здійснення ефективних зовнішньоторгових операцій країни в цілому і, зокрема, кожного окремого суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності. Для галузей, де переважають підприємства малого та середнього розміру, до яких відноситься деревообробна промисловість, особливої ваги та актуальності набувають питання залучення необхідних обсягів капіталу та сучасних технологій, пошуку нових методів та механізмів управління з метою оцінювання впливу організаційно-економічних факторів на ефективність реалізації їх експортного потенціалу. Розробка нових механізмів організаційно-економічного забезпечення для функціонування підприємств деревообробної промисловості зумовлює актуальність дисертаційного дослідження, а питання організаційно-економічного забезпечення реалізації експортного потенціалу деревообробних підприємств України є важливим з огляду на необхідність консолідації зусиль для будівництва та відновлення зруйнованого житлового та промислового фонду України.

У дисертаційній роботі удосконалено методичні підходи до реалізації сценаріїв зростання експортного потенціалу підприємств деревообробної промисловості, проведено моделювання сценаріїв факторного впливу на експортний потенціал, розроблено практичні рекомендації щодо зростання реалізації експортного потенціалу підприємств деревообробної промисловості та здійснено оцінку їх впливу на результативність діяльності досліджуваних підприємств. З огляду на вищезазначене, тема даної дисертації, яка присвячена поглибленню концептуально-теоретичних та розвитку науково-методичних положень, розробленню практичних рекомендацій щодо удосконалення організаційно-економічного забезпечення реалізації експортного потенціалу підприємств деревообробної промисловості є, безумовно, актуальною.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в наступному:

- виявлено існуючі розбіжності у підходах до трактування експортного потенціалу промислового підприємства та визначено, що такі розбіжності обумовлені різним розумінням сутності об'єкта та доцільністю розмежування поняття категорія і показник (експортний потенціал як економічна категорія – це сукупність основних засобів виробництва, запасів, джерел ресурсів, які формують і використовують можливості розвитку підприємства, шляхом застосування якісного управління підприємством для досягнення його визначеної мети; експортний потенціал як економічний показник – це комплексна оціночна характеристика ресурсів, що можуть бути використані при виробництві і реалізації експортної продукції);

- доповнено теоретико-методичне підґрунтя для дослідження експортного потенціалу промислового підприємства базовою системно-функціональною моделлю факторів реалізації експортного потенціалу, яка представлена поєднанням внутрішніх і зовнішніх факторів, що дозволяє здійснити оцінку внутрішнього і зовнішнього середовища та поточних зв'язків між ними, залежних від минулих та майбутніх потенційних подій;

- на основі проведеного статистичного дослідження виявлено основні тенденції поточного стану та проблемні аспекти діяльності підприємств деревообробної промисловості, які зумовлені неефективним організаційним та економічним забезпеченням;

- застосування методичного підходу для оцінювання впливу організаційно-економічних факторів на реалізацію експортного потенціалу деревообробних підприємств базується на сукупності сформованих факторних ознак та застосуванні методології таксономічного аналізу, що дозволило виявити потенційні можливості експорту з позиції його організаційно-економічного забезпечення;

- розвинуто теорію економіки деревообробної промисловості в частині ідентифікації трьох груп факторів (цільових: зростання частки продукції з високою доданою вартістю та формування інтегрованих мережевих структур; керуючих: рівень інноваційного розвитку, стан технологічної виробничої бази, наявність фінансово-інвестиційних ресурсів; факторів-індикаторів: сировинне та кадрове забезпечення) та здійснено моделювання сценаріїв факторного впливу (при умові зміни цільових факторів) на експортний потенціал підприємств деревообробної промисловості;

-сформовано когнітивну карту взаємозв'язків факторів впливу на експортний потенціал деревообробних підприємств та виявлено вектори імпульсного збурення за кожним сценарієм, на основі чого, визначено темпи зростання керуючих факторів за кожним із сформованих сценаріїв, це дало змогу визначити, що основним шляхом зростання експортного потенціалу підприємств деревообробної промисловості в умовах малого підприємництва є створення регіональних інтегрованих структур;

-набув подальшого розвитку метод групування мережевих структур підприємств деревообробної промисловості за класифікаційними ознаками: тип договірних домовленостей (формалізовані, неформалізовані); організаційно-правова форма об'єднання (асоціація, громадська спілка, концерн, консорціум); рівень активності (активні, малоактивні, неактивні);

-запропоновано удосконалити експортоорієнтовані мережеві формування за участю підприємств деревообробної промисловості та доповнити їх структуру законодавчим, інституціональним, організаційно-економічним, структурним, інфраструктурним забезпеченням та системою підтримки експорту, це дозволить покращити організаційне забезпечення малих суб'єктів деревообробної промисловості;

-виявлено, що найвищий рівень економічної результативності демонструють деревообробні підприємства, і доведено, що саме вони мають становити ядро мережевих формувань у формі консорціумів та концерну;

-здійснено оцінювання впливу запропонованих рекомендацій на результативність діяльності досліджуваних підприємств за допомогою застосування методів кореляційно-регресійного аналізу, що підтвердило наявність щільного зв'язку між обсягами експорту, вартістю сировини та доданою вартістю у структурі вартості реалізованої продукції підприємств деревообробної промисловості, а отже підкреслює обґрунтованість отриманих наукових результатів.

Наукові положення, рекомендації та теоретичні висновки у дисертаційній роботі є достатніми та належним чином обґрунтованими, ілюстрованими за допомогою рисунків та таблиць. Для їх отримання автором були проведені теоретичні та статистичні дослідження, використані вітчизняні та зарубіжні літературні джерела.

Достовірність отриманих у роботі результатів, висновків та практичних рекомендацій підтверджується застосуванням апробованих методик та їх впровадженням у практичну діяльність підприємств деревообробної промисловості.

Наукові дослідження були виконані здобувачем Мартиненко О. В. на кафедрі менеджменту підприємств КПІ ім. Ігоря Сікорського в рамках науково-дослідних робіт за ініціативними темами: «Удосконалення процесів управління

логістичними системами українських підприємств в умовах інтеграції у світову економіку» (номер державної реєстрації № 0117U005641) та «Управління економічним забезпеченням міжнародних форм бізнесу і підприємництва на основі принципів сталого розвитку та економічної безпеки» (номер державної реєстрації № 0117U005640) під керівництвом завідувача кафедри менеджменту підприємств, доктора економічних наук, професора Дергачової Вікторії Вікторівни.

Отже, поставлене у дисертаційній роботі наукове завдання щодо поглиблення концептуально-теоретичних та розвитку науково-методичних положень, розроблення практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення організаційно-економічного забезпечення реалізації експортного потенціалу підприємств деревообробної промисловості, виконано повністю, здобувач повною мірою оволодів методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота здобувача Мартиненко О. В. повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 073 – Менеджмент та напрямкам досліджень відповідно до освітньої програми «Менеджмент».

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям «Менеджмент».

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Мартиненко Олени Вікторівни є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

За результатами аналізу дисертаційної роботи та публікацій автора порушення принципів академічної доброчесності не виявлено.

Мова та стиль викладення результатів.

Дисертаційна робота написана українською мовою.

Текст дисертації характеризується логічною послідовністю, змістовністю, доступністю викладення матеріалу та цілісністю. Дисертаційна робота написана у науковому стилі мовлення із використанням сучасної загальноприйнятої термінології.

Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 268 сторінок.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, описано стан розробки даної тематики у вітчизняній та зарубіжній науці,

наведено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, сформовано мету та завдання дослідження, об'єкт, предмет та методи дослідження, а також наукову та практичну новизну отриманих результатів. Описано особистий внесок здобувача та представлено інформацію щодо апробації результатів дисертації та публікацій.

У першому розділі досліджено теоретичні основи експортного потенціалу підприємства та забезпечення його реалізації: розглянуто сутність поняття експортний потенціал підприємства та систематизовано концептуальні основи та підходи до його оцінювання; визначено складові організаційно-економічного забезпечення експортного потенціалу промислового підприємства; розглянуто методичні підходи до оцінювання впливу організаційно-економічних змін на реалізацію експортного потенціалу промислового підприємства. Наведено висновки до розділу.

У другому розділі проведено статистичне дослідження діяльності підприємств деревообробної промисловості у контексті організаційно-економічного забезпечення реалізації експортного потенціалу та ідентифіковано основні тенденції їхньої діяльності; за допомогою застосування методики таксономічного аналізу здійснено оцінку впливу організаційно-економічних факторів на реалізацію експортного потенціалу підприємств досліджуваної вибірки. Наведено висновки до розділу.

У третьому розділі запропоновані напрями та підходи до удосконалення організаційно-економічного забезпечення реалізації експортного потенціалу підприємств деревообробної промисловості на основі дослідження чутливості експортного потенціалу підприємств деревообробної промисловості до організаційно-економічних факторів впливу, удосконалено методичні підходи до реалізації сценаріїв зростання експортного потенціалу підприємств деревообробної промисловості та здійснено моделювання сценаріїв факторного впливу на експортний потенціал, розроблено практичні рекомендації щодо збільшення реалізації експортного потенціалу підприємств деревообробної промисловості та здійснено оцінку їх впливу на результативність діяльності підприємств деревообробної промисловості на основі використання методики кореляційно-регресійного аналізу. Наведено висновки до розділу.

У додатках наведено список публікацій за темою дисертації та відомості про апробацію результатів дослідження, узагальнюючі таблиці щодо дослідження терміну «управління» та показники для оцінки експортного потенціалу промислового підприємства, характеристика деревообробних підприємств досліджуваної вибірки, розрахункові значення оцінки їхньої господарсько-економічної діяльності, а також документи, які підтверджують впровадження результатів дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Наукові результати дисертації висвітлені у 14 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 7 статей у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») зі спеціальності 073 «Менеджмент»; 7 публікацій, які були апробовані на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях та форумах.

Усі публікації здобувача мають високий науковий рівень. У жодній з публікацій не порушено принципи академічної доброчесності. Особистий внесок здобувача до усіх наукових публікацій, опублікованих зі співавторами та зарахованих за темою дисертації, є досить вагомим.

Таким чином, наукові результати, що наведені в дисертаційній роботі, повною мірою висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

До недоліків, зауважень і дискусійних положень роботи варто віднести наступні:

1. В роботі розглянуто низку теоретико-методичних підходів до оцінювання експортного потенціалу, які систематизовані автором і представлені на рис. 1.1 (стор. 45), але вбачається дещо некоректним є виокремлення «потенційного підходу» до трактування потенціалу, оскільки таке формулювання назви підходу не визначає ключової змістовної особливості, яка закладена автором у інші розглянуті підходи до розуміння сутності експортного потенціалу, наприклад «ресурсний підхід» або «відтворювальний підхід».
2. У контексті дослідження організаційно-економічного забезпечення, автором розглядаються організаційні та економічні інструменти, що впливають на здійснення експортної діяльності. Так, на стор. 63 автором визначено, що економічні інструменти «беруть участь у його [підприємства] економічній діяльності за допомогою економічних важелів (заробітної плати, премій, прибутку, податків, пільгових цін тощо)», але в подальшому в роботі досліджуються лише фінансово-інвестиційні ресурси, що, на мою думку, є дещо звуженим підходом і не дозволяє повною мірою розкрити вплив економічного інструментарію на експортну діяльність підприємства та забезпечення його експортного потенціалу.

3. Варто відмітити, що предметом дослідження визначена сукупність теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо організаційно-економічного забезпечення реалізації експортного потенціалу підприємств деревообробної промисловості, але в роботі спостерігається певна неузгодженість понять, якими оперує автор, зокрема: «організаційно-економічне забезпечення експортного потенціалу», «забезпечення розвитку експортного потенціалу», «забезпечення реалізації експортного потенціалу». Забезпечення потенціалу і реалізація потенціалу не є тотожними поняттями, тому доцільно було б чіткіше розмежувати термінологію, що використана у дослідженні.
4. У табл. 1.7 (стор. 72-73) автором узагальнено та доповнено елементи внутрішнього середовища промислового підприємства, які впливають на реалізацію сценаріїв розвитку його експортного потенціалу. На мій погляд, у цьому переліку варто було б додати інноваційну складову в системі управління підприємством, оскільки саме інновації визначають можливості забезпечення розвитку підприємства в цілому і експортного потенціалу зокрема.
5. Спостерігається певна неузгодженість між дослідженням автора у 1 і 3 розділах роботи у частині факторів, що впливають на експортний потенціал. У Розділі 1 розглянуто елементи внутрішнього середовища, що впливають на розвиток потенціалу, у Розділі 3 досліджуються фактори, що впливають на реалізацію експортного потенціалу. Оскільки групи факторів відрізняються, варто було більш детально окреслити логічний взаємозв'язок між зазначеними групами факторів.

Втім вважаю, що висловлені зауваження не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу.

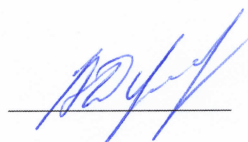
Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Мартиненко Олени Вікторівни на тему «Організаційно-економічне забезпечення реалізації експортного потенціалу промислових підприємств» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для Управління та адміністрування. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6 – 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач Мартиненко Олена Вікторівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 07 – Управління та адміністрування за спеціальністю 073 – Менеджмент.

Рецензент:

Професор кафедри менеджменту підприємств,
факультету менеджменту та маркетингу,
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
доктор економічних наук, професор

Алла ДУНСЬКА

Підпис рецензента

д. е. н., професора А. Р. Дунської
засвідчую.

Декан факультету менеджменту та маркетингу,
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
доктор економічних наук, професор

Марина КРАВЧЕНКО

М.П.

« 9 » лютого 2023 року